

Dojenček še živi brez matere,
a duša več ne more brez miru . . .
Ljubezen, oj ljubezen žalostna
povrni srca ljubemu Bogu!

Zvonovi so se zibali počasi
in bridko pesem pevali po vasi:
Ljubezen, oj ljubezen žalostna! . . .

In svetonočni tihi solzi dve
mladenki zaplamteli sta v očeh,

in svetonočni mehki solzi dve
mladeniču goreli sta v očeh . . .
In kakor gre meglica vrh poljan
in vse zakrije v plašč srebrnotkan,
čez dvojce src je pozabljivost šla,
srce ni več po srcu hrepenelo,
pozabljena je bila žalost vsa . . .
In srci sta se k Bogu vračali domov,
odeti v rajski svetonočni blagoslov.

Silvin Sardenko.

Akvareli.

Slike iz narave in življenja. — Spisal **Frančišek Ks. Steržaj**.

I.

In tako polagoma dežuje. Oni drobni, nežni dežek, ki pa je tako neznosen, tako uspavajoč. Vse ozračje je leno, zaspano. Tako neprijetno, težko lega na človeka, da se dozdeva, kakor bi ga hotelo zadušiti.

Kostanjevo listje je rumeno, skoraj prozorno, in vsa okolica pod drevjem dobiva nekako rumenkasto barvo.

In tako polagoma dežuje.

Tebi pa se zdi, kakor bi se jesenska narava pogovarjala sama s seboj in si pripovedovala pripovedko o umiranju. In kako je velika v svojem žalovanju, kako mogočno-otožna!

Pridi in poslušaj to njeno pripovedko, ki je kakor povest bedne ljudske duše —

Pridi in poslušaj — in na tvojem licu skoro zatrepečejo solze . . . Ali za izginulimi dnevi tvoje pomladi, ali za preminulim poletjem? — Morda za jutrom tvoje mladosti, morda za poldnem tvoje sreče . . .

Zunaj polagoma dežuje. Narava plaka; plakaj tudi ti — za izgubljenimi dnevi življenja!

II.

Bilo je prve dni meseca oktobra.

Zunaj je deževalo. Oni drobni, nežni dežek . . .

Na podstrešnem oknu v predmestju je slonela mlada žena železniškega kurjača. Bleda je bila in objokana. Skozi okno je zrla v drobni dež, vedno nepremično. Izraz žalosti in skrbi ji je plaval po obrazu. Ej, in kako da ne? —

Saj ga ni že tretji dan domov, njenega moža. Prišel je pred dvema dnema, ko je potegnil pri blagajni mesečno plačo — precej pijan. Ona pa ga je rahlo opomnila, da ne dela prav: naj skrbi za dete — — — Tedaj pa je zaklel, vzdignil pest, zaškrtal z zobmi in zamahnil. Da ni ravno v istem trenutku zaplakalo dete na postelji, pa bi jo bil pobil. Tako pa se je obrnil in odšel. Že tretji dan je danes tega . . .

Vse drugače si je mislila skupno, zakonsko življenje ž njim.

Tako-le mirno, složno in edino. On bode hodil na delo, sama pa bode doma pospravljala, pletla, šivala. Zvečer pa se bosta pri luči pogovarjala. Ogenj v pečici bo lahko prasketal, prijetna, božajoča toplina se bo širila po sobici. Mir in zadovoljnost bodeta stanovala ž njima.

In res je bilo tako eno leto.

Potem pa je začel mož zahajati v družbo slabih tovarišev. Vedno bolj se je odtuževal nji, odtuževal vsemu dobremu . . . Delo in služba, ki sta mu bila prej v razvedrilo, je

začel smatrati za jarem, za breme, ki ga je morilo in tlačilo. Ni mogel biti doma zvečer. Kadar je bil prost, je odhajal od doma. Prihajal je potem kasno ponoči vinjen; preklinjal je sebe, Boga, preklinjal vse, vse...

Oni prihranjeni denar je zapravljaj. Vse je šlo. Komaj, da ji je dal potrebno za vsakdanjo hrano in za obleko otroku. — V dveh letih — se je vse izpremenilo...

Ah, da bi se zopet izpremenilo — na boljše! Prosim ga hoče, s solznimi očmi, naj bo drugačen. In gotovo jo bode poslušal —

Odmaknila se je od okna, obrisala solzo raz blede lice in zopet mehanično pletla nogovico.

Tedaj pa se je začul ropot pred vrati; zamolkla kletvica — in vrata so se široko odprla.

Med vrati se je prikazal njen mož, pijan, izbuljenih zmešanih oči, zardelega obraza.

Opotekaje se, je stopil pred njo, vrgel službeno knjižico na tla in se med kletvijo rotal, da ne bode več služil Judom, milijonarjem, oderuhom, ki kradejo ljudem zdravje in moč — — Nji pa je žugal, da spodi njo in dete, ako ne gre in si ne poišče dela.

„France!“ — Tako otožno ga je poklicala: „France, poslušaj me! Pojdi spat. Odpočij se! Saj si bom poiskala dela —“

„Kaj? Spat? Kdo? Kdo bode mene gonil spat? Ti —? Misliš? Ali nisem več jaz gospodar? Ne?“ —

„Francè, tiho bodi, no!“

„Kaj? Jaz tiho? Kdo pravi to?“

Tedaj pa je zaplakalo dete v postelji. Žena se je obrnila k njemu in ga tolažila,

„Jaz — jaz grem na železnico. Ravnatelju bom vrgel v obraz službeno knjižico! — Da, da! Prost hočem biti — prost —“

„Francè, kaj pa dete in jaz? S čim bomo živeli, če pustiš službo?“

„Živeli, ha, živeli? — Pa domov pojdi! Jaz bom gledal zase, ti pa zase!“ —

Umolknila je. Zaman, vse — zaman!

Mož pa je pobiral knjižico od tal. Za stol se je moral oprijeti, da ni padel po tleh. — Potem pa je odšel —

Žena se je naslonila nad glavico otrokovo in ihté plakala — — —

Zunaj pa je polagoma deževalo. Oni fini, drobni dežek, ki pa je tako neznosen, tako dušeč —

III.

Bilo je tako lepo — a sedaj se zopet vlačijo vodene, sive megle nad poljem, nad ravnino. In drevje? Zarumeneli, veli listi pevajo tožno, vsako leto ponavljajočo se pesem, ki nehote vzbuja v srcu turobne, žalostne glasove, glasove poslavljajočega se življenja: pesem trudnih, bolnih duš — jesenska pesem.

Bilo je tako lepo — a sedaj? Komaj, komaj si se obradostil toplih žarkov, in ni jih več. Ž njimi pa je izginil oni čar, oni blesteči ovoj, ona čarobna moč, ki je pretvarjala vse stvarstvo in je prikazovala v drugi, lepši luči. — —

Poletje je bilo, ni ga več.

Mokrotna strnišča, blatne ulice in deževne megle pa ti kličejo v dušo otožne spomine izginulih, mladih dni.

Neka nezadovoljnost je zavladala v tvoji notranjosti. Zaman se je izkušaš otresti, iznebiti — zamazano listje na poti ti jo zopet kliče nazaj z vso silo s svojim melanholičnim šumenjem.

In tedaj si nehote zaželi tvoja duša dni polnih, razkošnih, življenjanasičenih, od solnca razžarjenih — in tedaj se tvoja duša nehote spominja svežih, cvetočih gredic.

Da, da, takih dni si želi tvoja duša —; boji pa se časov otožnih, mokrotnih, boji se tistih časov, ki jih kliče odpadlo, pohojeno, zarumenelo listje.

Bilo je tako lepo — sedaj pa se vlačijo vlažne megle, in sivo, temotno je ozračje, polno drobnih deževnih kapljic...

IV.

Jesenski veter je tožil po bukovem gozdu. Rdeči listi so trepetali kakor kri, kakor srčna kri umirajoče narave. V vrhovih je zvenela pesem trudnih, izmučenih duš — jesenska pesem.

Ljudje pa so romali.

Tuintam dva, pa zopet trije; eden, pet — vsi črnooblečeni, z venci in z nagrobnimi svetilkami, a skoraj vsi — vedrih obrazov. Kramljali so o tem in onem, kar jim je polnilo srce — o vsem, le o tem ne, kar je tam, kamor so romali . . .

Tuintam je priropotala mimo elegantna ekipaža, tuintam voz električne železnice.

In tudi on je bil med romarji, ki so romali na grobove svojih sorodnikov na Vernih duš dan. Mal deček je stopical ob njegovi strani in povpraševal očeta po materi.

„Kmalu — kmalu“ . . .

Danes ga prvič pelje na materin grob. Dete ne ve, kaj počiva v tem grobu. Ne, on sam čuti svojo veliko izgubo, samo on.

Bled je bil, tako bled in zamišljen. Deček pa tako rdeč in zdrav . . .

Prišla sta na pokopališče do zidu in obstala ob grobu. Oče je pokleknil in posadil dečka na kamen poleg groba. Molil je, a ne dolgo. Deček ga je motil s svojimi vprašanji.

„Atej, ali spi tukaj mamica, tu pod zemljo? Revisa, kako težko odejo ima!“

„Ne, ni tukaj! Gori je, gori v nebesih!“

Deček je pogledal proti nebu.

„Tam? — Atej, daj, naj grem tudi jaz k nji in k ljubemu Bogcu!“

Atej pa si je molče obrisal solzo in se ozrl po mimoidočih. — Še dete — še to zlato dete? . . . In kako naj potem živi on na svetu? . . .

Po grobovih je gorelo nešteto lučic. Lahno so vztrepetavale, lahno so prasketale.

Na nebu pa je razprostirala srebrna luna svojo prozorno tančico in ž njo ovijala okolic, kakor bi hotela obvezati jesenski naravi rano, kakor bi hotela ublažiti boli po človeških srcih . . .

V.

Drago mi je tedaj, ko leži povsod megla, a ne ona z dežjem nasičena, ne, marveč ona jesenska, zimska megla suhih dni. Ona megla, ki je ne more premagati svetlo solnce. Po ulicah vlada bela noč. Tako nekam skrivnostno-tiho je vse povsod, glasni ropot in

šumenje vsakdanjosti se nekako izgublja v tem nepreglednem belem morju; vse življenje je kakor neko sanjanje, neko čuvstvovanje.

Tako domače in prijetno, tako nekam ljubko je, kakor bi človek sedel v mrzlem zimskem dnevu pri toplozakurjeni peči. Zunaj bi brila burja okrog voglov, ti bi pa slonel ob peči, in tvoja duša bi poslušala praske-tanje ognja v peči in čula skrivnosten pogovor plamenov.

Tako domače in prijetno je. Oni izraziti svetlobni trakovi, ki so včasih tako vsiljivi — se poizgubljajo in ves nemir izginja v tvoji notranjosti, izginja ono mučno teženje po nečem neznanem, ki se te loteva ob deževnih, mokrotnih dneh.

Z nežnim nasmehom prihaja v tihe poljane tvoje duše neka radost nad življenjem, neka velika hvaležnost poje v mogočnih, ubranih akordih svoj slavospev Stvarniku.

Da, drago, tako drago mi je tedaj.

VI.

Sama je sedela poštna upraviteljica Slavica Krhelj v uradni sobi.

Prijetna toplota, pomešana z onim običnim vonjem, ki se nahaja v javnih prostorih, se je širila po sobi. Tišina je vladala. Čulo se je samo enakomerno tiktakanje ure in rezki, presekani ropot brzojavnega stroja.

Zunaj pa je vladala ona bela, zimsko-jesenska megla, ki daje vsakdanjemu ropotu in življenju nekaj nenavadnega, tihega, blagega —

Tedaj pa je zapel zvonec pri telefonu.

Slavica je vstala, odložila pero in skočila k aparatu. „Slavica Krhelj — tukaj. Tam?“

Neka napetost in pričakovanje se je izražalo na lepem obrazku, ki so ga obdajali nekoliko razkodrani, rumeni lasje. Pozorno je poslušala. Potem pa ji je lice za hip še bolj obledelo, roki sta se ji lahno tresli in oprijeti se je morala za aparat.

Potem pa je rekla s trepetajočim glasom: „Pridem.“ Nato je mehansko pritisnila na gumb, trudnih nog stopila k pisalni mizi in se spustila na stol. Pisati ni mogla —

Razburjena je bila, in v modrih, kakor jezero globokih oči so trepetale solze.

Slavica Krhelj je bila v istem trenutku pomilovanja vredno bitje.

Pred nekaj hipi še vsa srečna, bogata — sedaj nesrečna, revna. Vso njeno srečo, vse bogastvo ji je pred trenutkom vzela vest v telefonu:

„Ravnokar sem se zaročila z Ernestom. Mama je srečna in midva tudi. Ali prideš jutri domov?“

Da, samo to je slišala in nič več. In te besede so ji vzele vse — vse. Saj je do sedaj vedno mislila, da je prihajal le radi nje na dom o počitnicah. Saj je menila, da je umela njegove občudujoče poglede. In vendar — niso veljali nji, ampak sestri — njeni sestri!

V istem hipu se ji je zazdelo, kakor bi hotel nekdo raztrgati vez med njo in sestro. Neko bolno čuvstvo, liki sovraštvu do sestre

— se ji je hotelo vriniti v njeno dušo in izpodrinuti sestrsko ljubezen. Vedno močnejše, vedno silnejše je bilo to čuvstvo —

Zunaj pa je ležala povsod ona bela zimska megla. A vedno bolj se je redčila, vedno bolj. Tuintam so jo izkušali prodreti solnčni žarki.

V sobi se je čulo tiktakanje stenske ure in jecajoči vzdih, krčeviti plač trudne, bolne duše. Bil je to plač zaničevanega srca — a obenem plač odpuščanja, velikodušnosti...

Ne, ne more je sovražiti, svoje sestre! Ne more je, ne sme je! In če se ji tudi trga srce pri pogledu na njeno srečo — sovražiti je ne sme!

Tako nekam odleglo ji je. Zadnje solzice so trepetale na dolгих, svilnatih vekih, kakor rosne kapljice na listju in bilkah po naglem naliu —

Zunaj pa je vladala povsod ona jesensko-zimska megla — —

Gotovo da ne!

Iz dragih je krajev
priplavala ptička,
a nisem je klical,
gotovo da ne.

Od dragih je krajev
zapela mi pesem,
a nisem je prosil,
gotovo da ne:

Le v znamenju svetem
preljuba Devica
te ni pozabila,
gotovo da ne.“

„Nobeden se dragih,
nobena se stvarca
več tebe ne spomni,
gotovo da ne.

Pri znamenju lučca,
ki ti si jo vžigal,
ne mara goreti,
gotovo da ne.

In jaz sem se górkó
oddahnil pri srcu,
kot nisem se davno,
gotovo da ne!

Pri znamenju roža,
ki ti si jo vsadil,
ne mara cveteti,
gotovo da ne.

Le nekaj tolažbe
prinesla sem zate,
ne boš se je branil,
gotovo da ne:

Silvin Sardenko.